

گروه روان شناسی

ارتباط رضایت زناشویی با پنج عامل بزرگ شخصیتی و هوش
هیجانی دبیران شهرستان اردبیل

استاد راهنما :

دکتر ناصر صبحی قراملکی

استاد مشاور :

دکتر نادر حاجلو

توسط:

عیسی رزاقی ینگجه

دانشگاه محقق اردبیلی

پاییز ۱۳۸۹

پروردگارا از عشق امروزمان چیزی برای فردایمان باقی بگذار... به اندازه یک نگاه...
به اندازه یک لبخند... تا به یاد داشته باشیم که روزی عاشق هم بودیم.

تقدیم به

؛

پدرم ، مادرم

و

همسرم

سپاسگزاری

سپاس بیکران بر واجب الوجودی که وجودش هستی بخش جهان آفرینش، نور هدایتش راهنمای اهل بینش، چشمه حکمتش منشاء هدایت و دانش و صفاتش زاینده بذل و بخشش است. همچنین سپاس خداوندی را که فرصت داد تا این پژوهش را به انجام برسانم.

حال که با عنایت خداوند متعال، این پژوهش به انجام رسیده ، به پاس ارشاد و راهنماییهای ارزشمند استاد گرامی جناب آقای دکتر ناصر صبحی قراملکی، که با دقت نظر، شکیبایی و همت والای خویش هدایت پایان نامه را به عهده داشتند و در طول تحصیلاتم در دوره کارشناسی ارشد از محضر ایشان بهره ها برده ام ، مراتب تقدیر و تشکر خالصانه خود را ابراز می نمایم. همچنین از استاد گرامیم جناب آقای دکتر نادر حاجلو که به عنوان استاد مشاور، در این پژوهش از کمکهای بی دریغ ایشان بهره مند شده ام تشکر و قدردانی می نمایم.

همچنین از همکاری صمیمانه کارکنان آموزش و پرورش اردبیل (ناحیه ۲و۱) که به عنوان نمونه تحقیق امکان اجرای تحقیق را فراهم ساختند، سپاسگذاری می نمایم.

نام خانوادگی: رزاقی ینگجه	نام : عیسی
عنوان پایان نامه : ارتباط بین رضایت زناشویی با هوش هیجانی و پنج عامل بزرگ شخصیتی در دبیران شهرستان اردبیل	
استاد راهنما : دکتر ناصر صبحی قراملکی	
استاد مشاور : دکتر نادر حاجلو	
مقطع تحصیلی : کارشناسی ارشد رشته : روانشناسی گرایش : عمومی دانشگاه : محقق اردبیلی دانشکده : ادبیات و علوم انسانی تاریخ فارغ التحصیلی : ۸۹/۰۸/۲۳ تعداد صفحه : ۱۵۰	
اصطلاحات کلیدی : رضایت زناشویی ، هوش هیجانی ، پنج عامل بزرگ شخصیتی	
<p>چکیده : هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه بین رضایت زناشویی با هوش هیجانی و پنج عامل بزرگ شخصیتی بوده است. روش پژوهش حاضر توصیفی و از نوع همبستگی می باشد. جامعه آماری پژوهش، کلیه دبیران مقطع متوسطه شهرستان اردبیل (۲۰۰۰ دبیر) که در سال ۱۳۸۸ - ۱۳۸۹ مشغول تدریس می باشد. نمونه پژوهش ۲۲۸ نفر شامل ۱۱۳ نفر مرد و ۱۱۵ نفر زن می باشد که از طریق نمونه گیری تصادفی ساده انتخاب شدند. ابزارهای اندازه گیری پژوهش عبارتند از : پرسشنامه رضایت زناشویی اینریچ ، هوش هیجانی برادبری و پرسشنامه شخصیتی NEO . داده ها توسط روش های آماری توصیفی (توزیع فراوانی ، میانگین و انحراف معیار) و استنباطی (همبستگی پیرسون ، t مستقل، آزمون آنالیز واریانس یک راهه ، و تحلیل رگرسیون همزمان) تحلیل شد. نتایج نشان داد بین رضایت زناشویی و عامل برون گرایی رابطه مثبت وجود دارد ولی معنی دار نیست. بین رضایت زناشویی و انعطاف پذیر بودن رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد. بین رضایت زناشویی و دلپذیر بودن رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد. بین رضایت زناشویی و با وجدان بودن رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد. بین رضایت زناشویی و روان نزنند گرایی رابطه منفی وجود دارد ولی معنی دار نیست. بین رضایت زناشویی با هوش هیجانی و مولفه های آن رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد. نتایج تحلیل رگرسیون همزمان نشان داد که هوش هیجانی و پنج عامل بزرگ شخصیتی ، رضایت زناشویی را بطور معناداری تبیین می کند. همچنین نتایج تحلیل رگرسیون همزمان نشان داد که حدود، ۰/۶۸۸ درصد از تغییرات متغیر ملاک ، یعنی رضایت زناشویی توسط متغیر پیش بین یعنی هوش هیجانی و مولفه های آن ، (خود آگاهی، خود کنترلی، هوشیاری اجتماعی یا همدلی، مهارت های اجتماعی و خود انگیزی) و پنج عامل بزرگ شخصیتی و مولفه های آن (روان نزنند گرایی ، برون گرایی ، انعطاف پذیری، دلپذیر بودن و با وجدان بودن) تبیین می شود. با توجه به رابطه چند گانه بین رضایت زناشویی ، هوش هیجانی و پنج عامل بزرگ شخصیتی ، می توان نتیجه گرفت که فقط متغیرهای پیش بین انعطاف پذیر بودن و مدیریت رابطه ، پیش بینی بهتری از متغیر ملاک یعنی رضایت زناشویی دارند.</p>	

فصل اول : مقدمه و مروری بر تحقیقات گذشته

مقدمه	۲
بیان مسئله.....	۳
ضرورت مسئله.....	۷
اهداف پژوهش	۸
هدف کلی	۸
هدف جزئی	
سوالات پژوهشی	۸
فرضیه های پژوهشی	۹
متغیرهای پژوهش	۹
تعاریف مفهومی و عملیاتی متغیرها	۱۰

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

رضایت زناشویی	۱۲
همسرگزینی و تشکیل خانواده.....	۱۳
محرک های تنش زای زناشویی	۱۴
عوامل موثر در رضایت زناشویی	۱۵
طبقه بندی زوجها.....	۱۷
نظریه اریکسون: صمیمیت در برابر انزوا.....	۱۷
هیجان خواهی و روابط زن و مرد	۱۸
تمایز جنسی	۱۸
نقش های سنتی در مقابل نقش های جدید در ازدواج	۱۹
گذر به دوره والدین	۲۰

۲۱.....	فشار روانی گسترش یافته
۲۲.....	خاستگاه خانوادگی
۲۴.....	نظریه دلبستگی
۲۵.....	خلاصه ای از تنش زاهای زناشویی
۲۵.....	حل تعارض
۲۶.....	شیوه های حل تعارض
۲۸.....	نقش عاطفه مثبت در حل تعارض
۳۰.....	تعلق
۳۱.....	خود افشاگری
۳۱.....	کاربرد تعلق
۳۲.....	تعلق جنسی
۳۳.....	زوج ها و خانواده های در حال متارکه
۳۳.....	علتهای متارکه
۳۳.....	پیامدهای متارکه
۳۴.....	تعریف هیجان
۳۵.....	ابعاد هیجان
۳۶.....	نظریه های هیجان
۳۶.....	۱-نظریه جیمز- لانگه
۳۶.....	۲- نظریه کنون- بارد
۳۶.....	۳- نظریه هیجانی پاپز
۳۷.....	۴- نظریه سولومون
۳۷.....	نقش هیجانها در هوش
۳۸.....	هوش هیجانی

- تاریخچه هوش هیجانی ۳۸
- مهمترین مدل های مختلف هوش هیجانی ۴۰
- ۱- سالوی و مایر: مدل توانایی هوش هیجانی ۴۱
- ۲- هوش هیجانی از دیدگاه گلن ۴۲
- ۳- هوش هیجانی از دیدگاه دولویکس و هیگس ۴۳
- هوش هیجان از دیدگاه بار آن ۴۴
- تفاوت هوش هیجانی و بهره هوش عمومی ۴۹
- هوش هیجانی و سازه های مرتبط با آن ۵۰
- هوش هیجانی و هوش شناختی ۵۰
- هوش هیجانی و شخصیت ۵۰
- هوش هیجانی و رهبری ۵۱
- هوش هیجانی و جنسیت ۵۱
- هوش هیجانی در عمل ۵۲
- هوش هیجانی سازه ای آموزش پذیر ۵۴
- شخصیت** ۵۵
- عوامل بوجود آورنده شخصیت ۵۶
- رابرت مک کری و پل کوستا: پنج عامل بزرگ شخصیتی ۵۷
- ریشه های تاریخی شکل گیری پنج عامل بزرگ شخصیتی ۵۷
- رویکر صفات ۵۸
- نظریه گودون آلپورت ۵۸
- نظریه ریموند کتل ۶۰
- نظریه هانس جی آیزینگ ۶۱
- ابعاد اصلی شخصیت از نظر آیزنک (درون گرایی - برون گرایی) ۶۱

- ۶۲..... رویکرد تحلیل عاملی در شخصیت
- ۶۳..... رویکرد یادگیری اجتماعی
- ۶۳..... نظریه یادگیری اجتماعی جولین راتر
- ۶۴..... رویکرد روانکاوی
- ۶۴..... نظریه فروید
- ۶۵..... رشد شخصیت از نظر فروید
- ۶۶..... نظریه روانی - اجتماعی اریکسون
- ۶۶..... رویکرد پدیدارشناختی
- ۶۷..... نظریه انسان گرایی
- ۶۸..... رویکرد رفتار گرایی
- ۶۸..... ابعاد شخصیت بر اساس مدل ۵ عامل بزرگ
- ۶۸..... عامل برون گرایی
- ۶۹..... صفات برونگرایی
- ۶۹..... عامل روان نژند گرایی
- ۷۰..... صفات روان نژند گرایی
- ۷۰..... عامل انعطاف پذیر بودن «گشودگی به تجربه»
- ۷۱..... صفات انعطاف پذیر بودن «گشودگی به تجربه»
- ۷۱..... عامل با وجدان بودن
- ۷۱..... صفات با وجدان بودن
- ۷۲..... عامل دلپذیر بودن
- ۷۲..... صفات دلپذیر بودن
- ۷۳..... مدل پنج عاملی در فرهنگهای مختلف
- ۷۴..... پیشینه پژوهش

۷۴	رضایت زناشویی.....
۷۴	پژوهشهای صورت گرفته در خارج کشور.....
۷۶	پژوهشهای صورت گرفته در داخل کشور.....
۷۷	هوش هیجانی.....
۷۷	پژوهشهای صورت گرفته در خارج کشور.....
۸۱	پژوهشهای صورت گرفته در داخل کشور.....
۸۳	پنج عامل بزرگ شخصیتی.....
۸۳	پژوهشهای صورت گرفته در خارج کشور.....
۸۵	پژوهشهای صورت گرفته در داخل کشور.....

فصل دوم: مواد و روش تحقیق

۸۸	طرح پژوهش.....
۸۸	جامعه آماری.....
۸۸	نمونه آماری.....
۸۸	روش نمونه گیری.....
۸۸	ابزار اندازه گیری ونحوه جمع آوری اطلاعات.....
۸۸	آزمون رضایت زناشویی ENRICH.....
۸۹	روش نمره گذاری آزمون رضایت زناشویی ENRICH.....
۸۹	آزمون هوش هیجانی برادبری و گریوز.....
۹۰	روش نمره گذاری آزمون هوش هیجانی برادبری و گریوز.....
۹۰	خرده مقیاسها و سوالات هوش هیجانی.....
۹۱	آزمون شخصیتی NEO.....
۹۲	نمره گذاری آزمون شخصیتی NEO.....
۹۲	روش اجرا.....
۹۲	آزمونهای آماری.....

فصل سوم : نتایج

- نتایج و یافته های تحقیق ۹۵
- الف) یافته های جمعیت شناختی ۹۵
- ب) یافته های توصیفی ۹۶
- ج) یافته های مربوط به فرضیه ها ۹۷
- د) یافته های جانبی ۱۰۲

فصل چهارم : بحث و نتیجه گیری

- بحث و نتیجه گیری ۱۰۷
- محدودیت و پیشنهادات ۱۱۹

فهرست منابع

- الف) منابع فارسی ۱۲۱
- ب) منابع لاتین ۱۲۹
- پیوستها ۱۴۱

عنوان	فهرست اشکال	صفحه
شکل (۱-۱): عوامل مرتبط با رضایت زناشویی		۱۶
شکل (۲-۱): چهار بعد (عنصر) هیجان		۳۵
شکل (۳-۱): بیست و پنج شایستگی در پنج خوشه		۴۲
شکل (۴-۱): شایستگی های هوش هیجانی بر اساس مدل گلמן		۴۳
شکل (۵-۱): شاخص های EQ-I		۴۶
شکل (۶-۱): معیارهای مختلف هوش هیجانی		۴۹
شکل (۷-۱): پنج عامل شخصیت مک کری و کاستا		۵۷

عنوان	فهرست جداول	صفحه
جدول (۱-۳): جنسیت دیران.....		۹۵
جدول (۲-۳): سن دیران.....		۹۵
جدول (۳-۳): مدرک تحصیلی دیران.....		۹۶
جدول (۴-۳): شاخصهای توصیفی متغیرهای پژوهش.....		۹۶
جدول (۵-۳): همبستگی های بین شاخص کلی پنج عامل بزرگ شخصیتی با رضایت زناشویی.....		۹۷
جدول (۶-۳): همبستگی های بین شاخص کلی هوش هیجانی و خرده مقیاس های آن با رضایت زناشویی.....		۹۹
جدول (۷-۳): تحلیل رگرسیون همزمان رضایت زناشویی بر روی هوش هیجانی و پنج عامل بزرگ شخصیتی.....		۱۰۰
جدول (۸-۳): خلاصه اطلاعات تحلیل واریانس.....		۱۰۱
جدول (۹-۳): پیش بینی رضایت زناشویی از روی شاخص کلی هوش هیجانی و پنج عامل بزرگ شخصیتی.....		۱۰۱
جدول (۱۰-۳): همبستگی های بین شاخص کلی پنج عامل بزرگ شخصیتی و هوش هیجانی.....		۱۰۲
جدول (۱۱-۳): آزمون t برای رضایت زناشویی و جنسیت.....		۱۰۲
جدول (۱۲-۳): آزمون t برای هوش هیجانی و مولفه های آن و جنسیت.....		۱۰۳
جدول (۱۳-۳): آزمون t برای پنج عامل بزرگ شخصیت و جنسیت.....		۱۰۴
جدول (۱۴-۳): خلاصه اطلاعات تحلیل واریانس رضایت زناشویی و سطح تحصیلات.....		۱۰۴
جدول (۱۵-۳): خلاصه اطلاعات تحلیل واریانس هوش هیجانی و سطح تحصیلات.....		۱۰۵

فصل اول

مقدمه و مروری بر تحقیقات گذشته

مقدمه

ازدواج یکی از مهمترین رویدادهایی است که تقریباً تمام ابعاد زندگی انسان را برای حدود نیم قرن تحت تاثیر قرار می دهد. ازدواج بارزترین تجلی عشق و محبت در چارچوب مورد قبول جامعه است. در واقع ازدواج پاسخ به نیازی است که انسان به عشق و محبت دارد. تحقیقات نشان می دهد که بیش از ۹۰ درصد مردان و زنان دنیا لااقل در مقطعی از زندگی خود ازدواج می کنند. زن و مردی که با هم ازدواج می کنند باید بتوانند خود را با نیم قرن تحولات اجتماعی و رشد و تغییرات متقابل یکدیگر تطبیق دهند. در هر ازدواج، رضایت از ازدواج از اهمیت به سزایی برخوردار است، و متغیرهای گوناگونی بر این احساس رضایتمندی تأثیری گذارند (معروضی، عسگری و صادق مقدم، ۱۳۸۳).

خانواده اولین و بادوام ترین عامل در تکوین شخصیت کودکان و نوجوانان و زمینه ساز رشد اجتماعی، عقلانی، اخلاقی و عاطفی آنان است. زن و مرد در سایه ی ازدواج مشروع مکمل یکدیگر می شوند و می توانند راه سعادت‌مندانه ای را در پیش گیرند و دلدار و آرامش بخش یکدیگر باشند. در رفع مشکلات پناه یکدیگر باشند که اگر چنین شد رضایتمندی زناشویی در زندگی بدست خواهد آمد (واحدی و آرامش ۱۳۸۴).

رضایت از رابطه زناشویی بر میزان سلامت روانی، جسمانی، رضایت از زندگی، موفقیت در شغل و ارتباطات اجتماعی موثر بوده و یکی از مهمترین شاخص های رضایت از زندگی است. متغیرهای متعددی بر رضایت زناشویی^۱ موثرند (جنیدی، نورانی سعدالدین، مخبر، شاکری، ۱۳۸۶).

هیچ جامعه ای نمی تواند ادعای سلامت کند مگر اینکه از خانواده های سالم برخوردار باشد، ازدواج و روابط زناشویی مقدمه ی تشکیل خانواده است عوامل گوناگونی از جمله رضایت زناشویی بر سلامت خانواده تأثیری گذارد از طرفی تحقیقات نشان می دهد که عوامل متعددی در ایجاد و عدم ایجاد رضایت زناشویی سهم مهمی دارند (مدانلو، ضیایی و ربیعی، ۱۳۸۰).

بنا به اهمیت موضوع، در این تحقیق نیز سعی شده است که رابطه بین رضایت زناشویی با هوش هیجانی و پنج عامل بزرگ شخصیتی مورد مطالعه قرار گیرد.

واژه "هوش هیجانی" از کلیدی ترین واژه های موفقیت در زندگی شخصی و اجتماعی محسوب می گردد که وجود آن موجب سازگاری بیشتر و جلوگیری از انحرافات در فرد می شود. در واقع، افرادی

1- Marital satisfaction

ارزیابیهای آنان از موقعیتها به طور منطقی صورت می گیرد. هوش هیجانی اساساً به عنوان توانایی فرد در بازنگری احساسات و هیجانهای دیگران، تمیز قائل شدن میان هیجانها و استفاده از اطلاعات هیجانی در حل مسئله و نظم بخشی رفتار تعریف می شود (سالوی و مایر^۱، ۱۹۹۰).

افرادی که هوش هیجانی پایین تری دارند در مواجهه با استرس زهای زندگی، سازگاری و انطباق ضعیف تری خواهند داشت. و در نتیجه بیشتر به افسردگی، ناامیدی و دیگر پیامدهای منفی زندگی مبتلا می شوند. بر عکس افرادی که هوش هیجانی بالا دارند سبک زندگی خود را به گونه ای ترتیب می دهند که پیامدهای منفی کمتری را تجربه می کنند و همچنین در ایجاد و حفظ روابط کیفی بالا مهارت دارند. به طور کلی هوش هیجانی با وقایع و پیامدهای زندگی ارتباط دارد و به افراد در فهم و پیش بینی جنبه های گوناگون روزمره کمک می کند. (سیاروجی، چان، کاپوتی و روبرتس^۲، ۲۰۰۱).

کاستا و مک کری^۳ (۱۳۸۵)، به نقل از هرن و میشل^۴، (۲۰۰۳) با استفاده از روش تحلیل عاملی به این نتیجه رسیدند که می توان بین تفاوت های فردی در خصوصیات شخصیتی پنج بعد عمده را منظور نمود. در دهه های اخیر، بسیاری از محققان بر این عقیده اند که مدل پنج عاملی شخصیت می تواند دانش ما را درباره شخصیت و سلامتی افزایش دهد (اسمیت و ویلیامز^۵، ۱۹۹۲، به نقل از کروتکوف و هانا^۶، ۲۰۰۴).

چنان که می توان گفت هر یک از پنج عامل اصلی: روان رنجور خویی^۷ (N)، برون گرایی^۸ (E)، انعطاف پذیری^۹ (O)، دلپذیر بودن^{۱۰} (A) و با وجدان بودن^{۱۱} (C)، به عنوان مجموعه ای از صفات سازش یافته ای هستند که می توانند هم به فرد و هم به گروه جهت رسیدن به نیازهای اساسی شان کمک نمایند (باس^{۱۲}، ۱۹۹۶، به نقل از همان منبع).

شواهد تجربی زیادی وجود دارد مبتنی بر این که صفات شخصیتی در ایجاد، کاهش یا از بین بردن علایم اختلالات روانی نقش مهمی را ایفا می کنند (واید یگر و سیدلیتز^{۱۳}، ۲۰۰۲، وایدیگر، ۲۰۰۵).

بیان مسئله:

امروزه تلاش جهت ارتقای سلامت و پیشگیری از بیماری، به سمت خانواده سوق یافته است (دفتر اروپایی سازمان جهانی بهداشت، ۱۳۸۰).

نقش خانواده در توسعه اجتماعی غیر قابل چشم پوشی است. اگر جامعه ای از خانواده های سالم و متعادل برخوردار نباشد، نمی تواند ادعای سلامتی کند. خانواده هایی که در آنها زن و شوهر باهم تفاهم دارند و از زندگی احساس رضایت می کنند، کارکرد مناسب تری داشته و نقش خود را بهتر ایفا

1- Salovey & Mayer

2- Ciarrochi, Chan, Caputi &

3- Costa & McCrae

4- Haren & Mitchell

5- Smit & Williams

6- Korotkov & Hannah

7- Neuroticism (N)

8- Extroversion (E)

9- Openness (O)

10- Openness (O)

11- Conscientiousness (C)

12- Buss 13- Widiger & Seidlitz

می کنند. رضایت زناشویی یکی از عوامل پیشرفت و دستیابی به اهداف زندگی است (ساروخانی، ۱۳۸۰).

خانواده سیستم ارتباطی منحصر به فردی دارد که از روابط دوستی و کاری مجزا است. در جوامع مختلف روابط زوجی ارزش زیادی دارند به طوری که بیشتر از ۸۰٪ از افراد طلاق گرفته دوباره ازدواج می کنند (گلدنبرگ، ۲۰۰۰، به نقل از نظری و نوایی نژاد، ۱۳۸۴).

رضایت مندی زناشویی یکی از مهم ترین شاخصهای رضایت از زندگی است که به میزان سلامت روانی، میزان رضایت از زندگی و حتی بر میزان درآمد، موفقیت تحصیلی در رضایت از شغل زوجین تاثیر می گذارد. از سویی ناسازگاری در روابط زوجین موجب اختلال در روابط اجتماعی گرایش به انحرافات و افول ارزشهای فرهنگی بین زن و شوهرها می شود (جنیدی، نورانی سعدالدین، مخیر و شاکری، ۱۳۸۶). رضایت زناشویی نشانگر استحکام و کارایی نظام خانواده است. خانواده و جامعه سالم از پیوندهای آگاهانه و ارتباطات سالم و بالنده زوجین شکل می گیرد. چنانچه پایه خانواده از استحکام لازم برخوردار نباشد تبعات منفی آن، نه تنها برای خانواده، بلکه برای کل جامعه خواهد بود (محمد زاده ابراهیمی، جمهوری و برجعلی، ۱۳۸۷).

کاهش و فقدان رضایت زناشویی یکی از مهم ترین علل مراجعه زوج ها به مشاوران و درمانگران خانواده است. سیر صعودی آمار طلاق و وجود تعارضات و آشفتگی روابط زوجین، انگیزه محققان را برای یافتن راهکارهای مناسب جهت مقابله با این پدیده اجتماعی افزایش داده است. بررسی های متعدد گواه این مدعا است که ازدواج های ناپایدار و نا آرام علاوه بر اینکه مشکلات روانشناختی و جسمانی را در زن و شوهر افزایش می دهند، همچنین موجب افزایش این مشکلات در فرزندان نیز می شود. آمارهای موجود نشان می دهد که با گذشت زمان درصد مشکلات خانواده ها افزایش می یابد و در بعضی از کشورها مثل ایالات متحده آمریکا بیش از چهل میلیون زن و شوهر به مشاوره نیاز دارند و بیش از نیمی از اولین ازدواج ها به جدایی و طلاق ختم می شود (واتسون^۱ و همکاران، ۲۰۰۰).

افزایش آمار فرار دختران از منزل، کودکان خیابانی و بزهکاری کودکان و نوجوانان در کشور ما ارتباط مستقیم با میزان خانواده های آشفته و طلاق دارد. نکته حائز اهمیت این است که فقدان جو سالم در خانواده، یکی از موانع اصلی انتقال آداب، رسوم، فرهنگ و هنجارهای سالم جامعه به نسل بعدی است. توجه به این موضوع و اعمال راهکارهای مناسب جهت افزایش رضایت زناشویی در زوجین از طرق مختلف و همچنین تلاش در جهت بهبود همسرگزینی و انتخاب مناسب و آگاهانه همسر و کمک به آنها برای ایجاد شادمانی و رضایت از زندگی، ضروری به نظر می رسد. بیشتر پژوهشهایی که در کشور ما در زمینه علل گسست پیوندهای زناشویی و نارضایتی زوجین از زندگی زناشویی صورت گرفته بر متغیر

1- Watson

های کلان از جمله وضعیت اقتصادی، کاهش درآمد خانواده، بیکاری، سطح تحصیلات، مذهب، سن و چالش های فرهنگی - اجتماعی تاکید نموده اند. در حالیکه نقش این عوامل را در افزایش نارضایتی ها و ناسازگاری های زناشویی نمی توان نادیده گرفت. اکثر پژوهشگران از عوامل درون فردی، یعنی صفات و ویژگی های شخصیتی، که در دراز مدت و بصورت پایدار رضایت زوجین از زندگی مشترک را متاثر می سازد، غفلت کرده اند. از جمله مهم ترین و بانفوذترین مدل ها در بررسی صفات شخصیت در دهه های اخیر مدل پنج عاملی بوده است که بیش از همه، پژوهش ها در حوزه شخصیت را به خود اختصاص داده است. الگوی پنج عاملی توافقی است میان روانشناسان صفات که پنج بعد یا عامل اصلی در توصیف همه صفات شخصیت وجود دارد. این پنج عامل که به «پنج بزرگ»^۱ معروفند عبارتند از: روان نژندگرایی برون گرایی دلپذیر بودن، انعطاف پذیری و وجدانی بودن (پروین و جان، ۱۳۸۱).

در واقع رابطه زناشویی و ازدواج، پیوند دو شخصیت است، بنابراین ضروری است که با دیدگاهی آسیب شناختی به علل درون فردی ناسازگاری ها و نارضایتی های زناشویی و عدم موفقیت در ازدواج ها پرداخته و نقش عوامل شخصیتی در رضایت زناشویی مورد بررسی قرار گیرد. هر یک از همسران با پیشینه تحولی و سبک شخصیتی و ترکیب عوامل زیست شناختی، محیطی و تجربی گوناگون به زندگی مشترک قدم می گذارند و یافته های پژوهشی نشان می دهند که عوامل و ابعاد شخصیت بهتر از متغیرهای تقویمی مثل سن، تحصیلات یا سابقه جدایی در گذشته کیفیت رابطه زناشویی را پیش بینی می کند (بنتلر و نیوکمپ^۲، ۱۹۹۸).

نتایج یافته های جدید تر نشان می دهد که شخصیت همسر می تواند تاثیر مهمی بر توانایی های فرد در مقابله و بهبودی (و شاید زنده ماندن) از یک بیماری مهلک و تهدید کننده بگذارد و حتی می تواند سطح افسردگی همسر را در هیجده ماه بعد پیش بینی کند (سانتانا^۳، ۲۰۰۷).

سالهاسست به این واقعیت اشاره می شود که ازدواج هایی مناسب هستند که طرفین در زمینه های مختلف مانند عادت ها، سلیقه ها، نگرش ها، موقعیت های اقتصادی - اجتماعی و ویژگی های شخصیتی مشابه هم باشند. همچنین شباهت بین همسران در ابعادی نظیر وضعیت اجتماعی - اقتصادی، زمینه تحصیلی و آموزشی، سن، قومیت، مذهب، جذابیت جسمانی، هوش، نگرش ها و ارزش ها سطوح بالاتری از رضایت زناشویی و احتمال کمتری از جدایی و طلاق را پیش بینی می کند (شیوتا و لونسون^۴، ۲۰۰۷).

در پژوهشی که به منظور بررسی رابطه بین صفات شخصیتی و رضایت زناشویی در زوج های شهر دامغان صورت گرفته است بین ابعاد شخصیتی برون گرایی، دلپذیر بودن و با وجدان بودن با رضایت

1- Big Five

2- Bentler & New comb

3- Santayana

4- Shiota & Levenson

زناشویی رابطه مثبت بدست آمده است. بین بعد روان نژندگرایی شخصیت و رضایت زناشویی رابطه منفی بدست آمده است. در بین دو متغیر انعطاف پذیری و رضایت زناشویی رابطه ای بدست نیامده است (عبداله زاده، ۱۳۸۲).

شریعتی (۱۳۸۳) نشان داد گرایش به روان نژندی در میان دختران بیشتر از پسران است. میان عامل های شخصی برون گرایی (E)، وجدان (C)، و انعطاف پذیری (O) و خلاقیت رابطه مثبت وجود دارد. میان عامل شخصیتی دلپذیری و گرایش به روان نژندی با خلاقیت رابطه معنا دار مشاهده نشد. متغیر دیگری که می تواند با رضایت زناشویی رابطه داشته باشد هوش هیجانی است.

بر اساس برخی مطالعات، مولفه های هوش هیجانی یک پیش بینی عمده برای شاخص های بهزیستی روانی (از جمله رضایت از زندگی) و عملکرد بین فردی محسوب می شوند (اکسترامرا و فرناندز، ۲۰۰۵).

دانیل گلمن^۲ صاحب نظر علوم رفتاری و نویسنده کتاب "کار کرد به وسیله هوش هیجانی" اولین کسی بود که این مفهوم را وارد عرصه سازمان نمود. گلمن هوش هیجانی را استعداد مهارت و یا قابلیت دانست که عمیقاً تمامی تواناییهای فردی را تحت الشعاع قرار می دهد. گلمن معتقد است، هوش هیجانی بالا تبیین می کند که چرا افرادی با ضریب هوشی (IQ) متوسط، موفق تر از کسانی هستند که نمره های IQ بسیار بالاتری دارند (سبحانی نژاد و یوزباشی، ۱۳۸۷).

هوش هیجانی شامل شناخت و کنترل هیجانهای خود است. به عبارت دیگر، شخصی که EQ بالایی دارد سه مولفه هیجان ها (مولفه شناختی، مولفه فیزیولوژیکی و مولفه رفتاری) را به طور موفقیت آمیزی با یکدیگر تلفیق می کند (سبحانی نژاد و یوزباشی، ۱۳۸۷).

پژوهشی که به بررسی رابطه بین هوش هیجانی و رضایت زناشویی در دبیران زن پرداخته است، نشان داده است که بین هوش هیجانی و رضایت زناشویی همبستگی معنی داری وجود دارد همچنین از مولفه های هوش هیجانی به ترتیب خودآگاهی هیجانی، مهارتها اجتماعی، خود مهار گری، همدلی تاثیر معنی داری بر رضایت زناشویی دارند و نیز هوش هیجانی و رضایت زناشویی، تاثیر معنی داری بر موفقیت شغلی دارند (جهانپان خامنه، برجعلی و سلیمی زاده، ۱۳۸۵).

دانش و حیدریان (۱۳۸۵) در پژوهشی نشان دادند؛ ۱- همسرانی که از میزان علاقه و احترام بیشتری به همسرشان برخوردارند رضایت زناشویی بیشتری دارند، ۲- بین میزان احترام و علاقه متقابل همسران همبستگی مثبتی وجود دارد، ۳- همسرانی که احترام بیشتری برای یکدیگر قایل بودند رضایت زناشویی بیشتر داشتند و ۴- بین میزان علاقه و رضایت زناشویی زوجین نیز ارتباط مثبتی به دست آمد.

شفیعی تبار، خدا پناهی و صدق پور (۱۳۸۷) نشان دادند هوش هیجانی با برون گرایی، انعطاف پذیر

بودن، دلدپذیر بودن و با وجدان بودن رابطه مثبت و در مقابل با روان نژندگرایی رابطه منفی دارد. از سوی دیگر بررسی مقایسه ای هوشی هیجانی دختران و پسران نیز نشان داد که سطح هوش هیجانی دختران نسبت به پسران بالاتر است.

در تحقیقی مشابه نشان داده شده است که زنان در آزمون هوش هیجانی مایر ، سالوی و کارسو (MSCEIT)^۱ نمره ای بیشتر از مردان داشتند. مردان توانایی و هوش شفاهی بیشتری از زنان داشتند. بطور کلی شرکت کننده ها در برآورد هوش شفاهی نسبت به هوش هیجانی درجات دقیق تری ارائه نمودند(بریکیت ، ریورس و شیفمن^۲ ، ۲۰۰۶).

با مطالعه تحقیقات گذشته، می توان به این نتیجه رسید که در نتایج آنها تناقض مشاهده می شود و می توان گفت هیچ کدام از آنها رابطه بین رضایت زناشویی را با هوش هیجانی و پنج عامل بزرگ شخصیتی مورد توجه قرار نداده است.

ضرورت مسئله:

شاید تعجب آور باشد اما ایران چهارمین کشور جهان به جهت آمار طلاق است (کیهان نیا، ۱۳۷۵، به نقل از دانش و حیدریان، ۱۳۸۴). یکی از تبعات نا رضایتی زناشویی در خانواده پدیده طلاق است که اثرات شوم آن بر هیچ اندیشمندی پوشیده نیست ، بنا براین لازم است بیش از پیش محققان و متفکرین مسائل اجتماعی در این زمینه تحقیقات بیشتر و کار بردی تری به انجام برسانند(دانش و حیدریان، ۱۳۸۴).

رضایت زناشویی به عنوان خشنودی و خرسندی و سازگاری در رابطه زوجی معرفی شده است، بنا بر این بروز نشانه های اختلال، نظیر داشتن احساس خصومت و توانایی ضعیف در کنار آمدن، پرخاشگری یا اجتناب، بخشایش کمتر در برابر خطاهای اطرافیان، تعارض در روابط صمیمی به ویژه روا بط زوجی را در پی دارد و در چرخه ای معیوب تهدیدی برسازگاری و رضایت زناشویی خواهد بود(ناطقیان ، ملازاده ، گودرزی و رحیمی ، ۱۳۸۷).

در دهه ۹۰ مطالعات علمی پیرامون رضایت زناشویی توجه زیادی را به خود جلب کرد. در مقایسه با یافته های علمی دهه های گذشته در دهه ۹۰ حجم زیادی از مطالعات به جنبه های مختلف رضایت زناشویی اختصاص داشته است (برادبری، فینچمن و بیچ^۳ ، ۲۰۰۰).

درک کیفیت و ارزش ازدواج ، وسیله ای برای درک اثرات آن بر روی تمام فرایندهای درون و بیرون خانواده است. دلایل معقول و منطقی مطالعه بر روی جزئیات رضایت زناشویی ، درک محوریت آن

1- Mayer- Salovey-Caruso Emotional Intelligence Test(MSCEIT)

2- Marce A Brackett and susan E. Rivers , Sara Shiffman

3- Bradbury , Finchman , Beach